

A VÍZKERESZT ISTENEMBERI ÜNNEPE

Krisztus minden ünnepe „istenemberi”, sokat megtudunk Istenről, és sokat Istenről. A karácsony, a húsvét, a mennybemenetel és a vízkereszt is olyan ünnep, melyben a teljes Krisztus vesz részt, isteni és emberi természetével. Krisztus egész földi működése kinyilatkoztatja az Istent, és kinyilatkoztatja az embert is. Felülmúlhatatlanok Krisztus igazságai az Istenről, a Szentháromságról, az isteni szeretetről – és felülmúlhatatlanok az igazságai az emberlétről is. Ezzel a kettős kíváncsisággal érdemes a vízkereszt ünnepéhez is közeledni: vajon milyen igazságokat ajándékoz Istenről, és milyeneket az emberről?

Krisztus minden ünnepe kimeríthetetlen misztérium. Olyanok, mint nagy képek, nagy történetek, melyeket gyermekkorunktól szemlélünk, beleéljük magunkat, látjuk az állandó képeket, gesztusokat, halljuk az állandó mondatokat – és élethossziglan merítkezünk belőlük. Így szemléljük élethossziglan a karácsonyi történéseket a jászollal, a szereplőkkel, az elfogadás és az elutasítás gesztusaival. S élethossziglan merítünk belőle. Ugyanilyen a misztikus lakoma, a kínszenvedések képei, vagy a feltámadás misztériuma. S ilyen a vízkereszt ünnepe is: látjuk a képet, halljuk a történetet, látjuk Krisztus és János magaratását, halljuk az Atyát, látjuk a galambot, s látjuk a Fiút a bűnösök soraiban. Élethossziglan tudunk meríteni ebből a képből.

EPIFÁNIA

A vízkereszt ünnepét *epifániának*, megjelenésnek is nevezzük, mégpedig kettős értelemben: egyrészt ekkor lép az ács Jézus *a rejtekből a nyilvánosság elé*. Gyönyörű esemény ez. Jézus egész életét elkíséri a rejtettség fátyla, mely mögé csak kevesek pillanthatnak be. Már Betlehemben rejtetten születik, s csak Mária, József, a köszöntő pásztorok és bölcsek látnak Istent a csecsemőben. Rejtett az egész gyerekkora, és rettenetesen furdal minket a kíváncsiság, hogy milyen gyerekkora volt – de csak egy kicsit libben fel a fátyol 12 éves korában. Fátyol borítja tanítói útját is: sokan csak tanítónak, esetleg prófétának tartják, de kevesen vallják meg Péterrel: „Te vagy Isten Fia”. Véres fátyol borítja a kereszten, mely mögött szeretetgesztust, liturgiát látni különösen nehéz. Fátyol borítja mennybemenetele óta: velünk van a világ végéig – ám a láthatatlanság fátyla mögött. És fátyol borítja vízkeresztkor is, ezért fontos nekünk Keresztelő János máig ható tanúságtétele: „Íme, ő az Isten Báránya”.

Alapvetően úgy is mondhatnánk: Krisztus nagyon szegényesen élt közöttünk. Bár a fizikai szemünk egy szegényes csecsemőt, szegény tanítót, mindenétől megfosztott megfeszítettet lát, a hit szeme tudja: itt nem csak ennyi történik. Isten nem lehet csak ennyi! Így *Isten szegénysége, fátyla mindig kihívás a hit szemének: Mi van még ott? Mit rejt a fátyol? Mit kell még látni a fizikai látványon túl? A vízkereszt is egy olyan ünnep, ahol Jézus egyszerűen János keze alá áll, belemerül a Jordánba, s aztán elvonul a pusztába. Az egyszerűség szintre*

provokáló. *Imádsággal, alázattal, teológiai pontossággal igyekszünk a szegényesség fátyla mögé nézni, s engedni, hogy Isten elbűvöljön minket.* Amikor ezt tesszük, tulajdonképpen begyakoroljuk az *alapvető hozzáállást nemcsak Isten felé, hanem egész létünk felé:* egész életünkön fátyol van, a világon, a személyeken, a léten, a személyes és történelmi eseményeken, a művészeti alkotásokon, a tudományos eredményeken... A hit szemével imádsággal, alázattal, teológiai perspektívákban próbálunk *mindig többet* látni, mint ami a fizikai szemünk elé tárul. A vízkereszt epifániája így kitágul az egész kozmoszra, az életre, az emberi létre. A keresztény ember látszatra ugyanúgy él, mint mindenki: tejet vesz, dolgozik, gyereket nevel, betegséget cipel, zenét hallgat, másokon segít – mégis mindig sokkal többet él át, többet lát, ha a fátyol mögé tekint. Ezért nagyszerű dolog kereszténynek lenni, mert káprázatos gazdagságok nyílnak meg szellemi szemünk előtt, és valóban sajnáljuk, aki minderről lemarad. Sajnáljuk, akinek a szerelem csak kémia, vagy aki szerint az ember pusztán felegyenesedett evolúciós végtermék. *Keresztényként mi állandó epifániában élünk:* az Atya szeretete nemcsak ott és akkor derült fel Krisztus alakján, hanem az isteni epifánia kitágul az egész létre, a kozmoszra, az emberekre, az életeseményekre – keresztényként az isteni, kozmikus és emberi dimenziók pazar gazdagságát látjuk és éljük át. A Krisztus-követő létünk nagyon gazdaggá válhat, ha a materiális, biológiai, fizikai, történelmi, pszichológiai fátylak szegénysége mögé nézünk.

HIVATÁS - JÉZUSÉ ÉS A MIENK

A vízkereszt annak az ünnepe, hogy Jézus a nyilvánosság elé lép: elhagyja József és Mária házát, és elindul a saját messiási küldetését kibontani. Jézus eddig csöndesen dolgozott ácsként, néha eljárt a Galileai-tóhoz, voltak barátai, de eddig engedelmesen mindig itthon volt. Most elhagyja apját és anyját. Ez egy olyan esemény, ami mindannyiunkat érint. Az emberi hivatásunk megalapozása történik. Minden emberi hivatás megalapozása. Bár Jézus cölibátusban élt, mégsem csak a cölibátusban élőknek ad alapokat. Nem elég azt látni, mintha Jézus csak egyféle életutat alapozna meg. Lám, még rá is igaz: „elhagyja apját és anyját” – ahogy minden házasember is megteszi, s Jézusra is mondják, hogy vőlegény. Jézus valójában nem egyetlen életállapotot alapoz meg, hanem *minden emberi életállapotnak Ő lesz a kösziklője.* A cölibátusban élőknek, a házasoknak, a papoknak, az egyedülállóknak, az özvegyeknek, a szerzeteseknek – mindenkinek Ő lesz a köszikla alapja. Krisztust nem sajátíthatja ki egyetlen életállapot sem: olyan ősmintát nyújt, amin mindenkinek át kell menni. S ráadásul nem is csak egy mintát, modellt nyújt (akkor csak egy jó tanár lenne), hanem az emberségünkbe önmagát mondja bele. Ettől Megváltója ő mindenkinek, minden életállapotnak, minden emberi élethelyzetnek.

Az ősminta, őszikön ez: *az Atyával új szövetségben a saját utunkat kell járnunk a Lélekben.* Mi ennek a lehetőségi feltétele? Mi történt, ami miatt Krisztus elhagyja József és Mária házát? Az evangélium úgy fogalmazza: megnyílt fölötté az ég és leszállt a Lélek. A vízkereszt ikonján azt látjuk: megnyílt az ég Krisztus fölött, bár az Atya ábrázolása marad továbbra is misztikus félhomály (nem szakállas öregúr), leszáll a Lélek, s majd Krisztus innen indul cselekedni. Az ikon képe tulajdonképpen az életvezetés ősképet (ősmintáját) festi elénk:

Krisztus új szövetségének a keretein belül kössük meg a saját, egzisztenciális szövetségünket az Atyával a Lélekben, s onnan induljunk cselekedni. Krisztusnál a szavai és a tettei egységben vannak: majd azt tanítja, hogy „aki jobban szereti apját, anyját, testvéreit, az nem méltó hozzá”, s hogy „szeressük az Úristent teljes szívünkben és minden erőnkben – s aztán a felebarátunkat és önmagunkat”. Most ezt teszi: mindennél jobban szereti az Atyát, s majd ezután indul cselekedni. Krisztus mintája így alapminta a keresztények számára: mindennél és mindenkinél jobban szeretni az Atyát, s az Ő szeretetétől inspirálva (aki a Lélek) induljunk a világot, felebarátainkat és önmagunkat is szeretni. A morálteológiában ezt hívjuk alapdöntésnek (optio fundamentalis), amiből majd erednek a napi kisebb-nagyobb döntések. Előbb az Atya szeretete – aztán az életállapot eldöntése, a papság, a házasság, az orvosi hivatás, az anyaság eldöntése. Ennek az optio fundamentalisnak a kifejeződése a Jordánba való alámerítkezés, és a mi keresztségünk. *A keresztség az alapdöntés, a Krisztus kősziklájához való csatlakozás* – s onnan indulunk különböző döntéseket meghozni.

Persze az ünnep evangéliuma és ikonja ezt úgy ábrázolja, mintha minden pár perc alatt történt volna. Valójában az evangélium szavai és az ikon képe mindig egy sűrítmény. Ha Krisztus ugyanolyan ember volt, mint mi (a bűnt leszámítva), akkor a messiási útjának felismerése nála is egy *folyamat* volt. Keresztelő János keze, és az Atya keze alá neki is meg kellett érkeznie. Sőt, a messiási útja mikéntjéről még tovább fog elmélkedni a keresztelkedése után, amikor elmegy a pusztába 40 napra. A messiási útja minkéntjéről tehát Jézusnak is kellett töprengenie, voltak kísértései, volt felkészülése. Persze nemcsak mi, hanem már az induló keresztények is töprengtek azon: Krisztus tudatában vajon hogyan is játszódtott le a messiási tudat, a messiási út felismerése? Jóllehet ez számunkra örök titok marad, mégis a khalkedoni dogmákat megfogalmazta az egyház, s ezen a nyomon elindulhatunk. A khalkedoni dogmák azt mondják ki, hogy Krisztus egyetlen személyében egyesítette az isteni és emberi természetet, keveredés nélkül. Két végletet kell tehát kizárnunk: nem gondoljuk, hogy Krisztus születésétől fogva pontosan tudta, milyen is a lesz a messiási küldetése, nem gondoljuk, hogy egy kész forgatókönyvet kapott, amit kicsi korától ismert. Ha így lett volna, akkor az emberi természete, emberi értelme, emberi pszichéje csak külső báb lett volna, de valójában mégsem egyesült volna emberlétünkkel. Egész földi léte csak színjáték lett volna. De a másik végletet sem gondoljuk, mintha Krisztus földi fejlődésében folyamatosan világosodott volna meg, s mintegy rájött volna, hogy ő a Messiás. Arra nem lehet rájönni, hogy én vagyok a messiás. Az emberi elmének nincsenek meg saját önerejéből azok az eszközei, hogy ráébredjen egy ilyen titokra, lehetetlenségre. Ha hűségese akarunk lenni a khalkedoni dogmákhoz, azt állítjuk: Krisztusnak szinte születésétől fogva megingathatatlanul világos, hogy ő az Atya Fia. Erről gyönyörű vallomás a 12 éves kori története, majd egész földi útja, a Hegyi beszéd, a tekintélye, a keresztútja: ő ezen nem töpreng, nem vívódik, nem kérdés a számára. *A messiási öntudata tehát kicsi korától egy szubjektív belső bizonyosság.* Ám hogy hogyan is legyen ő a messiás, hogyan teljesítse küldetését, arról 30 évig kellett töprengenie, sokat elvonult, olykor vitatkozott, próbálkozott többféle úttal (pl. csak zsidók, aztán a gerázai pogányok is), voltak alternatívái, sőt, kísértései. Pont attól az igazi embertársunk, attól a Megváltónk, hogy ő is keresztülment a földi küldetés felismerésének és megvalósításának sok-sok bonyodalmán. Pont ezért érezzük magunk mellett mi is a saját életvezetésünkben. *A vízkereszt ikonja így életre kel: látunk rajta isteni kinyilatkoztatást, de egy egész fejlődéslélektani történetet is.* Az evangélium rövid szavai

elevenen kitágulnak vertikálisan az Atya felé (aki a messiási küldetés bizonyosságát adja), és kitágulnak horizontálisan előre és visszafelé is Jézus élettörténetében.

Krisztus alámerítkezésének eseménye így olyan, mint *a startpisztoly eldörrenése*. Krisztus hallja az Atya szózatát, leszáll a Lélek – s elkezd nyilvános fellépését. Krisztusnak is fontos állomás volt a megnyíló ég, amikor mélyen meghallja az Atya hangját, amikor megérzi a karizmát adó Lelket. Talán később is, amikor sokszor félrevonult imádkozni, amikor az egész éjszakát virrasztásban töltötte, akkor is ezt kereste, erre emlékezett, ebben tervezett. Miután megnyílt az ég fölötte, páratlan erővel lép a nyilvánosság elé, ellenállhatatlan erővel lép mindig egyet előbbre, s lélegzet visszafojtva olvassuk: fellépésétől folyamatosan hátra hőköl a betegség, a gonosz, a halál. Roppant izgalmas Márk evangéliumának az első fejezeteit egyben elolvasni: bemutatja Jézus megkeresztelését, majd az első lépéseit. Ahogy Mózes előtt kettévált a tenger, Jézus előtt is így válik ketté a betegség, a gonoszság, a halál tengere. *Új Mózesként új pászkát nyit nekünk a bűn, a betegség, a halál, a gonoszság tengerében*. Jézus ezen páratlan erejű és tekintélyű küldetéséhez a startpisztoly vízkeresztkor dördült el: miután megnyílt fölötte az ég, megértette a hivatását, összenyalábolja minden erejét a Lélekben, s így képes egyedülálló hivatását betölteni.

Így működünk mi is: amíg zárva az ég fölöttünk, amíg nem értjük az Atya reánk vonatkozó tervét, amíg játszogatunk a karizmáinkkal, addig nem találjuk utunkat, lógnak sasszárnyaink, toporgunk egy helyben. Mennyi fiatal kacérkodik intellektuális, zenei, közösségi, művészeti, sportbeli talentumaival, s nem tudja, mit is kezdjen velük. Mennyi érett felnőtt habzsolja a világot, belekóstol mindenbe, élvezi a sokféleséget – de nem áll össze az élete életművé. Milyen sokan csak pénzkeresők vagy élvhajászok akarnak lenni – még ha intelligensen csinálják is... Ha nincs meg, vagy elvész a hivatás dimenziója, akkor gyorsan kiégünk, elfáradunk, kedvetlenek leszünk – s unalmunkat máris sok-sok bűnnel próbáljuk leplezni, pótlékokba menekülni, bűnökkel érdekessé tenni az életünket. *Am ha végre megnyílik az ég fölöttünk, mi is összenyaláboljuk erőinket, s páratlan rakéta-erővel vagyunk képesek menni a magunk útján. Töményen, egy irányba, dinamikusan*. Aki hivatásként fogja fel az életét, az flowban képes szolgálni, hihetetlen magas lesz a túrérszűzöbe, önmaga legjavát fogja adni, nem fárad el és öröm kíséri mindennapjait. Hihetetlenül sokat kapnánk, ha az Atya szőlőskertjébe beállnánk, de ehhez éppen önmagunktól és a világtól el kell fordulni, s az Atya felé kellene engedelmesen, készséggel följajlanlani magunkat. Elképzelhetetlenül sokat kapnánk, ha mernénk alázatosabbak és az Atya felé készségesebbek lenni ebben az önmegvalósító és „csupa csősz világban” (József A.).

Az élethivatásunk felismeréséhez és jó végig viteléhez a szikra az Atyától kell. *Az isteni szikra bárhogy elérhet minket:* az evangéliumon, a szertartások himnuszain, egy jó papon, egy életeseményen keresztül is – de arra mindig emlékezni fogunk, s abból fog élni az élethivatásunk. Isten képes arra, hogy egy kis eseményen, egy jó találkozáson, egy evangéliumi mondaton keresztül egy egész életpályát nyisson meg! Volt olyan teológus az életemben, akit életemben összesen 3 percet beszélgettem, soha többé nem találkoztunk – s mégis egy életre megváltoztatta az életem. Hivatásunkat az Atyától kapjuk: nem emberektől, így emberek el sem vehetik. Fontos örömhír ez azoknak, akik nem kaptak túl jó indítást: nekik is van hivatásuk, keressék csak készségesen az Atya előtti csöndet. Fontos örömhír mindazoknak, akiknek keresztbe tesz a világ: emberek nem tudják elvenni a hivatásunkat, nem tudják lerombolni, nem tudják a kedvünket elvenni. S fontos örömhír azoknak, akik azt hiszik, szélbe szétszórt az

életük, a prédikációik, a jó életmintájuk, a gesztusaik – soha nem tudják, Isten melyik kicsiny eseményt használja majd szikraként.

A II. Vatikáni Zsinat markánsan hangsúlyozza, hogy *mindenki élete hivatás az Atya tervében*. A vízkereszt emlékezetet rá: ahogy a megszentelt víz eljut mindenhová, úgy kell a szentséget mindenkinek elvinnie a munkahelyére, a családjába, a gazdaság, a kultúra, a sport, a politika világába. Nem egyforma területeket bízott ránk a jó Isten, a talentumokat direkt másként osztja, hogy akarjunk együttműködni. Mindenki mindenért nem felelős, de amit ránk bízott, azt szent hivatásként szeretnénk művelni. S megtörténhet, hogy az egyszerű ember jobban megszenteli a teremtésnek azt a kis területét, amit rá bízott az Atya, mint a nagy ember a maga nagy területét. Lehet, hogy az egyszerű ápolónő szentebb, mint a kórházigazgató. Csodálatos „demokrácia” Isten részéről, hogy *az életszentség hivatását mindenkinek felajánlja*: ez ajándék, kitüntetés, megtiszteltetés – de teher is. Nincs felmentés, másokra mutogatás.

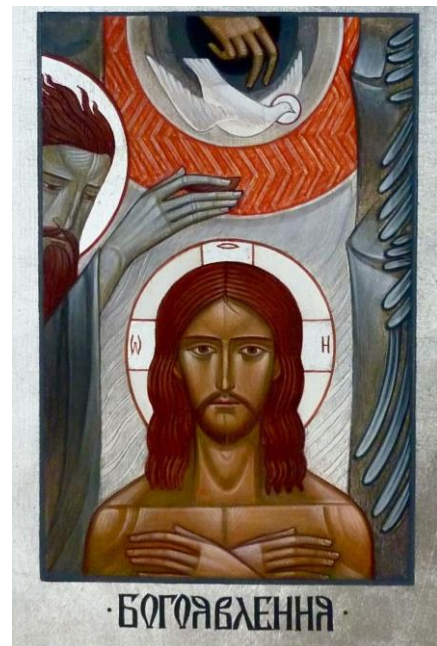
A történet egyben biztatás mindenkinek: merje otthagyni apját és anyját, és merje a saját útját járni. Bármennyire is félthette Mária Jézust, Jézus mégis elkezdte a saját útját. S bármennyire félthette Mária Jézust a kereszttúton, Jézusnak azon egyedül kellett végig mennie. *A saját utunkat senki sem veheti el tőlünk, nem is járhatja helyettünk senki*. Így a saját úthoz szükség van egy eltökélt, átimádkozott előrelendülésre, de szükség van a szülői ház elhagyására is. Nemcsak azt kell átimádkozni, hogy az én jövőm, az Atyával milyen élettervekre kössek szövetséget, hanem azt is, *hogyan is hagyjam el jól a szülői házat*. A szülői ház jó elhagyásához tartozik *a szülői kincsek átvétele, és a szülői terhek elhagyása*. Érdemes átvennünk azokat a jó mintákat, hozzáállásokat, gondolkodásmódot, hitet, hagyományokat, melyeket a szüleink belénk neveltek. Igen drága ez a stafírung: az életben nem az a legdrágább örökség, amit pénzben adunk a gyermekeinknek, hanem ha neveltetést adunk nekik. Szüleink még haláluk után is képesek bennünk tartani a jó mintát, az erőt, a becsületet, a hitet, a szeretetet. Drága cölöpök, jó iránytűk ezek a történelem dzsungelében. A szülői hivatás nemcsak arra szól, hogy biológiai életet adjunk a gyerekeknek, hanem lelki életet is! Ugyanakkor azt is ki kell jelenteni: merni kell elhagyni a szüleink útját, ha az nem az enyém (még ha az jó is volt), s főleg merjük elhagyni a szüleink rossz mintáit (Jézusnak ilyen gondja nem volt). Az ember hagyja el apját és anyját, hagyja el házukat – azoknak a rám nem vonatkozó terveit, s főleg a bűneit. Legyen az ember szabad a szülői háztól a saját nagy életfeladatára. Szeressük és tiszteljük a szüleink személyét, de szabad kritikusként lennünk a kincsekkel ill. a hibákkal szemben. Nem lehet egy életen át mutogatni a szüleinkre, hogy elrontották a házasságom, nem vittek templomba. Ehhez a tanulási folyamathoz érdemes valóban tanulni, utazni, belenézni más családi mintákba, s főleg fontos megbocsátani nekik, nem háritani rájuk semmit. Jobban az Isten kezében vagyunk, mint a szüleinkében: hivatásunk Istentől van, nem a szüleinktől. A szülőktől jó esetben kegyelemteljes indíttatást kapunk (kincseket), de szabad a terheikhez, a bűneikhez távolságtartón és irgalmasan viszonyulnunk.

KRISZTUS KENÓZISA

Az ikon közepén Krisztus beáll a bűnösök közé, s alámerül János keze alatt a Jordánban. Gyönyörű megjelenítése, megvalósítása ez Krisztus kenózisnak, értünk való alászállásának. Szent Pál ír arról, hogy Krisztus isteni dicsőségét nem tartotta olyannak, amihez feltétlenül ragaszkodnia kell, hanem szeretetből kiüresítette önmagát, „otthagya” dicsőséges trónját, s alászállt az emberek közé. A teológusok hangsúlyozzák: Istenbe ne vigyünk bele semmilyen változást, mert az túl antropomorf lenne. Isten nem lesz több és kevesebb. De talán nem változás az, ha „lemond” isteni dicsőségéről, ha „hátrébb lép”, s „teret enged” a másnak. *Ez Isten szabadságának és szeretetének a tette – s ennek lehetőségét ne vitassuk el tőle.* Krisztusnál a kenózis tulajdonképpen odalépés hozzánk, s eme kenózisa folyamatos alászállás: karácsonykor látunk egy gyermeket, alászáll, emberré lett; vízkeresztkor látunk egy alámerítkezőt, aki még mélyebbre száll, beáll a bűnösök közé; s ez az értünk való alászállás folytatódik nagypénteken, amikor meg is hal, leszáll a szenvedéseinkbe, poklainkba. Először ember lesz, aztán a bűnösök közé áll, majd a pokolba is leszáll. *Egyre mélyebbre száll, minden mélységbe el akar jutni, ahol még megmentendő van.* Ahogy a jó pásztor elszántan megy az elveszett bárány után, ahogy az elveszett drachmát kitaróan keresi a gazdája, ahogy a tékozló fiú elé siet megelőzően az atyja. A kenózis ilyen elszánt, kitaró, megelőző értünk jövetel.

Bulgakov veti fel a kérdést: Krisztus vajon kitől tanulta ezt a kenózist? Azt véli: ha ő a Fiú, s mindet átvesz az Atyától, akkor ezt is az Atyától tanulhatta. Az Atya öskenózisa éppen az, hogy a Fiúnak is „teret ad”, az Atya nem marad meg magányos egymagában. „Hátrébb lép”, teret enged a másnak: a Fiúnak, s majd a Fiúban a teremtésnek, nekünk is. S meglepő módon orosz teológusok beszélnek még a Szentlélek kenózisáról is: a Szentlélek sem erőlteti ránk minden karizmáját és szent adományát, hanem „hátrébb lép”, teret enged az emberi szabadságnak. Teológiailag tehát beszélhetünk az egész Szentháromság kenózisáról: a Szent nem elkülönül, nem elérhetetlen távoli magasságba emelkedik, hanem közel hajol hozzánk, együtt akar működni velünk egy új, szeretetteljes szövetségben, ahol teret enged a mi együttműködésünknek. Krisztus odahajlása az emberhez tulajdonképpen az egész Szentháromság odahajlása.

Ez egyrészt hallatlan *önbecsülést* ad: Isten ad létet nekünk, ő már megelőzően szeret, bűnösként is értünk jön. Azaz senki ne tartsa értéktelennek önmagát, senki ne essen vigasztalhatatlan szomorúságba, senki ne dobja el az életét. Isten olyannak mutatja magát, aki kenózisában elhagyja dicsőségét, és emberszeretetében egyre lejjebb száll a bűnösökért. *Beáll a bűnösök közé, nem azért, mintha bűne lenne, hanem mert közel akar lenni hozzájuk.* Bűnösként jó tudni, hogy nem egy irgalmatlan Isten vár minket egy irgalmatlanul kemény ítéletre, hanem olyan, aki ismeri a bűnösök közelségét, aki maga is szenvedett kísértést. Guardini szerint Isten

egyik legnagyobb tulajdonsága: a *türelme*. Milyen szép látni, ahogy kinyilatkoztatja a szebbnél szebb dolgokat az Ó-, és Újszövetségben, hallunk csodaszép példabeszédeket, látunk mélyen megérintő meghívásokat, megtapasztalunk elképesztő csodákat – és mégsem azt mondja, hogy „azonnal mindenki fogadja be az egészet”, hanem türelmes hozzánk. A milliószer elimádkozott „Uram, irgalmazz!” lehetőségi feltétele Isten türelme. Amikor a templomban megtömjénezzük az oltárt, az ikonokat, akkor tudjuk, hogy a tömjén Istennek szól. Ám megtisztelő, s egyben félelmetes módon megtömjénezzük az embert is: pedig bűnös, gyarló, kicsinyes, élvezethajhász, hazug. Minden tömjénezést úgy kellene fogadnunk, hogy az tulajdonképpen Isten bizalma felénk: van benned istenképiség, van benned jó, több vagy, mint a bűneid. *Minden tömjénezés Isten türelme, kenőzisa.*

Akinek volt már nagyon komoly büntudata, az tudja: nem könnyű ezzel bánni. A mély büntudat mélyen érint, szörnyen szégyelljük magunkat, sokat rombol az önbizalmunkon: „Hogy tudtam ilyen lenni? Hogy tudtam ilyen szeretetlen lenni? Hogy voltam képes ilyen megalázóan viselkedni Isten és felebarátaim felé? Jobb vagyok én ennél?!” *A mély büntudattal nem könnyű jól bánni:* ne legyintsen rá senki, én magam sem akarok, de nem is akarok belesorvadni. Nem akarok a végletek ámításába esni, mert nem az vezet előbbre. Az egyik véglet bagatellizál minden büntudatot, „hiszen ma már mindenki ezt csinálja...”, könnyen intellektualizálja a vétket, szociológiai adatokkal felmenti önmagát – persze mindez csak magyarázkodás, de nem gyógyítás. A másik véglet görcsösen emlékezik minden kis vétkére s mások bűneire, nem tud megbocsátani sem önmagának, sem másoknak, s ebbe beleroppan. Ez sem igazi gyógyulás. A jó megoldást a vízkereszt eseménye mutatja: *Krisztussal beállunk a Jordánba. Ő hozzánk közelít a büntudatunkban, hogy mi is közeledjünk az Ő életéhez.* Nem bagatellizálunk, de nem is roppanunk bele. Őbenne van őszinte szembenézésünk a bűnnel, ám Krisztussal máris beléphetünk az új életbe. Őbenne van őszinte bűnbánati könny, de megtisztulás is.

A keleti atyák is sokat töprengenek azon a kimeríthetetlen titkon, hogy miért is állt be Jézus a bűnösök közé, miért erőszakolta ki Jánostól az alámerítést. Többnyire az atyák a megszabadításról írnak: szolgaként meghajtja a fejét, hogy minket is kiszabadítson a szolgaságból. A bűnösök közé áll, hogy minket bűnösöket kiragadjon a bűn hatalmából. Így jelenik meg a pászka, a megszabadítás, a húsvét ünnepe. Persze számunkra felfoghatatlan az az irgalom, ahogy a bűnösöket ki akarja ragadni: nem bántja őket, hanem szelíden közénk áll. Valljuk be: néha jól esne, ha Isten villámmal, bottal, hangos szóval figyelmeztetne minket bűneinket. Sokan képesek vagyunk bagatellizálni, nem felismerni bűneinket. Nem látjuk, hogy nem is olyan jó velünk együtt élni egy házasságban, dolgozhatnánk nagyobb hivatástudattal is, szerethetnénk jobban szeretteinket, imádkozhatnánk mélyebb szinten, s vihetnénk a keresztségeinket keresztényibb módon is. *Jól esne, ha dörgedelmesen ránk szólna Isten langyos életvezetésünkben.* Ezt is várta az ószövetség: a próféták kemény hangon bírálták a hamis vallásosságot, a bűnös családi életet, az erkölcstelen életvitelt. Még Keresztelő is dörgedelmesen szólt a néphez. S jön Jézus, és szelíden közénk áll, egy asztalhoz ül velünk, meglátogat minket. Elképesztő, hogy nem dörgedelmes, hanem szelíd. Szegény József Attila írja, hogy a bűnről szóló beszédet mesének tartotta, bizonyos bűnökkel várhatott volna még, talán jól esett volna a bűnről keményebben beszélni. Az az elképesztő, hogy Isten ma is szelíden szól ránk: a lelkiismeretünk szelíd hangján, a papok szelíd prédikációján, a szentek szelíd példáján keresztül. Bármennyire jól esne a dörgedelmes felrázás, csak ezt a szelíd hangot

kapjuk. Azaz: ezt kell nagyon-nagyon komolyan vennünk. Nem lesz más. *A lelkiismeretünkben megszólaló megtérésre hívó hang halálosan komoly, még ha szelíd is.* Attól, hogy szelíd, még igaz.

Persze Krisztus ilyen kenotikus magatartása nem csak felénk esik jól, hanem dolgunk ezt *továbbadni*. A keleti atyák szeretik hangsúlyozni: amiben csak lehet, próbáljuk meg utánozni Istent. Azaz ne individualista tank módjára igyekezzünk önmagunkat előre tolni, hanem merjünk másnak is teret adni, tudjunk „hátrébb is lépni”. Ne bántsuk a bűnöst, hanem hajoljunk oda hozzá. Ne akarjunk egy felsőbbrendű kasztot kialakítani, ne nézzünk le senkit, ne különüljünk el gőgösen, hanem vállaljunk sorsközösséget, cipeljük egymást, bocsássunk meg egymásnak. Persze ha ezt kívülről akarná bárki is ránk erőltetni, ha egyszerűen csak meg kellene ezt tanulnunk – akkor nem menne. *Azért tudjuk ezt mégis utánozni, mert előzetesen már megtörtént velünk.* A keleti etika különösen szereti hangsúlyozni: viselkedésünk fő célja nem egy elérhetetlen etikai eszmény, távoli idea (Platón), hanem egy már megtapasztalt viselkedés. Krisztus nem egy elméleti etikát adott nekünk, hanem amit szóban tanított és tetteivel valóra váltott, azt hagyta itt mintául. *Azaz egy már megtapasztalt odahajlást tudunk továbbadni.* Akihez voltak már nagyvonalúak, az tud könnyebben másokkal is nagyvonalú lenni. Aki megtapasztalta a megelőző felkarolást, az irgalmat, az új esélyt, a bizalmat – az tudja ezt könnyebben tovább is adni, nem várva fizetséget, mert már megkapta.

TEOFÁNIA

Vízkereszt ünnepének a neve epifánia: ám nemcsak Krisztus nyilvános fellépésének, megjelenésének az ünnepe, hanem a Szentháromság megjelenésének is ünnepe, nevezzük teofániának is.

A történelemben ekkor tudtuk meg először, hogy Isten három személy. Az Ószövetségben a sokféle politeizmus, a házi istenek, a bálványok özönében Isten az egyetlenségét akarta kinyilatkoztatni. Az Ószövetségben az egyetlenség nem is csak számszerűséget jelentett, hanem kizárólagosságot, transzcendenciát. A próféták élet-halál harcot vívtak a monoteizmus megszilárdulásáért. Ám amikor elérkezett az idők teljessége, úgy tetszett a Szentháromságnak, hogy teljesebben kinyilatkoztatja magát. „A Jordánban való kereszteltetésedkor, Urunk, kijelentetett nekünk a Szentháromság imádtatása”. Az Ószövetségben úgy tudtuk, Isten egyetlen, és egyetlen személy. Az Újszövetségben ajándékoztatott nekünk a nagyobb misztérium: Isten egyetlen, de három személy.

Miért nem mindegy? Kiderült, hogy Isten nem egyszerűen az egyetlen hatalom. Isten lényege nem egyszerűen a kizárólagosság (nincsenek más istenek), hanem a szeretet. Kiderült, a szeretet nem ennek az egyetlen Istennek az egyik vonása a sok közül (hatalmas, bölcs, erős, szent), hanem a legfőbb vonása, a lényege. *Isten nem egy magányosan szerető valaki, hanem az a „léte”, az a „lényege”, hogy Ő a szeretet.* Deus caritas est. A három titokzatos személy közül az Atya az,

aki szeret, aki a szeretet forrása, a Fiú az, akit szeret az Atya, aki szeretve van, ketten pedig közös „mi-szeretettel”, azaz a Lélekben fordulnak egymás felé és a világ felé. A szeretet csodálatos, örök, sohasem unalmas dinamikáját sejtjük meg a Szentháromság misztériumában.

Ennek pedig lényeges hatása van az emberre: az ember nem egyszerűen az egyszemélyű Isten képére lett teremtve, hanem a *Szentháromság képére*, azaz az istenképiség azt jelenti: az *ember szeretetre született*. Az ember lényege is az, hogy szeresse az Úristent, felebarátját és önmagát. Ahogy Isten is a szeretettől boldog, az ember is a szeretettől boldog – akár családos, akár remete. Ahogy van az Atyától különböző, a Fiú, akivel a Lélekben mégiscsak egyek, úgy az emberi családokban, társadalmakban is van különbözőség, van legitim másság, van jogos pluralizmus. Nem cél az uniformizálás, a különbségek diktatórikus eltüntetése, hanem a szeretetben való egység a cél. Egyetlen vallás sem tudja olyan szép harmóniába rendezni a *különbözőség és az egység* problémáját, mint a kereszténység, ahol mindennek szentháromságos alapja van.

A Szentháromság eme titka sohasem hagyja nyugton az embert. Néha érezzük még a keresztények között is, mintha Isten „sima ügy” lenne. Képesek vagyunk *önelégültté*, tompává válni, mert nekünk már senki semmi újat nem tud mondani Istenről, a húsvétról, az evangéliumról... Pedig a Szentháromság misztériuma örök titok marad, sohasem érünk e kaland végére. Rahner nem győzi hangsúlyozni, hogy Isten misztériumként nyilatkoztatja ki magát. Szent Titokként. Senki ne legyen *önelégült*, még ha sokat is tanult teológiát, sok évtizedet megélt, vagy sok tapasztalata van az életről. Isten mindig több, új, más. Éppen az a legnagyobb kihívás a teofániában, hogy egyszerre gondoljuk el egynek és háromnak. *A teofánia nem hagyja, hogy egysíkúan gondolkodjunk, hanem poláris gondolkodásra noszogat*. A Szentháromság örök kihívás, s amit a Szentháromság felé begyakorlunk, azt elménk a világra, az emberre is vonatkoztatja: felhívás ez azoknak, akik túl egyszerűnek képzelik el Istent, az emberlétet, a szerelmet, a házasságot, a gazdaságot, a tudományt, a politikát, a gyerekevelést... *Ami fontos, sohasem egyszerű*. A kereszténység nem könnyű vallás. A monoteizmust még csak-csak könnyű belátni: ha van Isten, csak egy lehet. De a Szentháromság örök töprengésre hív. Az *önelégült*, okoskodó, nagyszájú keresztény nem sokat ért meg ebből. Az jár jó úton, akinek van homály, titok, kérdés a hitében: maga Isten akarja meghagyni a homályt, s örök kalandra hív ezzel. Jó emlékeznünk az egyház hivatalos tanítására: bármilyen hasonlóság is van Isten és ember között, bármennyire is használunk olyan fogalmakat, mint „élet”, „személy”, „kapcsolat”, *a köztünk lévő hasonlóságnál mindig végtelenül nagyobb a különbözőség*. Óvatosan képzelődjünk leegyszerűsítő antropomorf, kivetítő fogalmakkal a Szentháromságról.

Isten érthetlenségétől visszahőköl Keresztelő János is. *Szokatlan, ahogy Isten viselkedik*. Egy viperák fészket eltaposó és kezében fejszét lóbáló Istenről beszélt, nem így várta. Nagyon könnyen képesek vagyunk olyan Istent projektálni, ami nekünk megfelelő, s meghökkenünk Isten lépéseinek váratlanságán. A kereszténységben sem válhatunk olyanokká, mint akik túl jól ismerik már Istent és a dolgait. Ha sima üggyé degradáljuk a kereszténységet, akkor valójában meghamisítjuk, ráadásul *sokakat elveszítünk, akiknél nem olyan sima ügy a szerető Isten*. Könnyen elveszíthetjük a tudósokat, akik igen komplex módon és finoman képesek gondolkodni Istenről. S vannak, akiknek nagyon nagy küzdelmeik vannak Istennel (rákos betegség, gyász, családi tragédiák, üldöztetés), nekik szinte sértő a keresztről leegyszerűsítve beszélni. A keleti teológia különösen védi: helyet kell hagyni a nemértésnek, a

negatív teológiának is. Soha nem feledhetjük, hogy húsvét után is a jászol, a Jordán, a kereszt maradandóan velünk van, és maradandóan meghökkent.

Milyen könnyen meg tudunk zavarodni, ha nem úgy történnek a dolgok, ahogy mi jónak látjuk. Az egyszerű hagymahámozástól a politikai döntésekig azt gondoljuk, csak úgy vannak jól a dolgok, ahogy mi gondoljuk, s képesek vagyunk bántani azokat, akik nem úgy gondolják jónak a hagymahámozást, vagy a politikai döntést. Roppant nehéz az olyanokkal élni, akiknél csak egyféleképpen jó a takarítás, a főzés, az ünneplés, a konfliktuskezelés, az imádság... Aki ilyen, azzal nagyon nehéz együtt élni és együtt működni egy családban, munkahelyen, csapatban, egyházban. Sőt, ezt nem csak az emberekre, de még Istenre is képesek vagyunk kiterjeszteni: megsértődünk, ha nem úgy alakítja életünk gondviselését, ahogy mi diktálnánk. *A jászol, a Jordán, a kereszt mintha egy nagy felrázás*, meghökkentés lenne az ilyen gondolkodók számára: legyünk csak alázatosabbak, várjuk bizalommal Isten váratlanságát, legyünk együttműködőbbek a különbözőségekkel! Isten titok, transzcendens, egészen más, misztérium. Keresztelő János alázatában működünk vele együtt, még ha belül nem is értünk mindent. *A Bibliában ugyanis a fő erény nem a „mindent értés”, hanem a bizalomteljes együttműködés (engedelmesség) nemértés esetén is.* A felvilágosult és ipari-technikai gondolkodású ember mintha teljesen ura és irányítója akarna lenni a sorsának, és diktálni akarna még Istennek is. Naponta van 100 ötletünk, mit kellene Istennek másként csinálnia... Pedig nagyon fontos az alázatos nyitottság Isten váratlanságaira, készséges együttműködés a különböző emberekkel, felelős (nem szolgálai) engedelmesség a sokszor nehezen követhető üdvterv felé.

A vízkereszt teofánia: s ezt a keleti Liturgia különösen is őrizni akarja. A Liturgián azért akarunk mindig fokozottan ünnepélyesek lenni, azért a tömjén homályos füstje, azért takarjuk el ikonosztázzal a szent cselekményeket, azért éneklünk szimbolikus himnuszokban Isten tetteiről, mert őrizni akarjuk a misztériumot. Tényleg minden templom, minden liturgia a teofánia őrzője. Nem emlékezni jövünk a templomba (miket is mondott Jézus 2000 éve...), hanem *élő találkozásra, teofániára* jövünk.

Sztichiráink a prófétai jóslatok alapján arról szólnak, hogy a hegyek ugrálnak, a Jordán visszahőköl, a természet megrendül – mert *szellemi tüzet kell befogadniuk*. A világnak nem természetes, hogy a szellemi tüzet befogadja, ellen is áll, meg is rendül, pedig sóvárog is rá. Ez ma is így van, bennem is így van. Van a gondolkodásomban, ösztöneimben, a politikában, a gazdaságban, a kultúrában egy megrendülés, ellenállás, de sóvárgás is a szellemi tűzre. Érezzük saját magunkban, mennyire erős tud lenni egy belső ellenállás a szellemi tűz felé: milyen jó egy kényelmes Istent imádni, a testi-szellemi kényelmesség síkján berendezkedni, az otthonunkat, életvitelünket kényelmessé tenni. Érezzük, milyen *megrendülés, amikor a szellemi tűz megérinti a belső világunkat, egyszerre felemel, kitágít és semmissé teszi a pizmogó dolgainkat*. Ugyanígy a családba, a közösségi életbe, a gazdasági és politikai életbe, a kultúra világába milyen nehéz szellemi tüzet vinni, hogy az ne önmagára záródó legyen, hanem transzparens legyen a szent felé. Persze túl minden megrendülésen, ellenálláson, földrengésen mégiscsak van a világban egy sóhajtozás, sóvárgás a szellemi tűz felé, mert az a beteljesedése. Ha ezen szellemi tűz emberei akarunk lenni, számítani kell a kettős fogadtatásra: a világ egyszerre ellen is áll, de sóvárog is rá. Aki szellemi tüzet hoz, az sokakat képes lángra gyújtani, de egyben mindig megbotrántoztató is. *Szellemi tüzet hozni prófétai hivatás.*

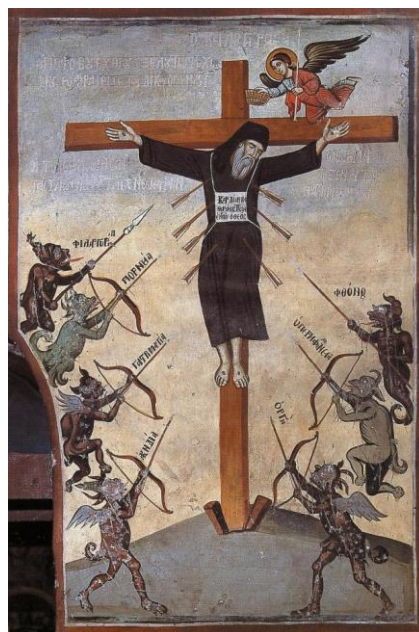
SZENTELT VÍZ

Vízkereszt ünnepén vizet szentelünk a templomi edényekben és a természet folyóiban. Mindkettő fontos.

A víznek megvan a természetes szerepe az életünkben és megvan a különböző világvallásokban is. Ahogy idősödünk, az évek múltával egyre többet sejtünk meg a jászolban fekvő Kisded titkából, a húsvét igazságából, s egyre elérzékenyültebben szemléljük a víz megszentelését is.

Az élet előrehaladásával a természetes vizet is egyre gazdagabbnak látjuk. Már az élet kezdete is a vízhez kötődik: a biológusok szerint a Földön az első sejtek a víz közelében, talán a sekélyes parton alakulhattak ki. Az élet kezdete mindenképpen kötődik a vízhez. S aztán a személyes életünk kezdete is édesanyánk méhében a magzatvízhez kötődik. Aztán a növekedésünkhöz, a fejlődésünkhöz, a biológiai működésünkhöz is elengedhetetlen a víz. A víz ráadásul gyógyít is a gyógyforrásokban, hihetetlenül jól esik testileg és lelkileg felüdülést nyerni a gyógyvizekben. Túl a testi dimenzió a víz a lelki életünkben is fontos. Jól esik a folyót nézni, s töprengeni József Attilával a Dunánál a generációk folyásán. Hullámok érnek össze, generációk érnek össze, folyik a történelem. Gondolunk a történelem eredetére, folyására és végcéljára is: filozófiai, metafizikai gondolatokra indít a folyó. S aztán nagyon szeretjük a tenger végtelenségét. Jó dolog nézni a végtelent: egészen Istenig láthatunk el! A víz minden titkát megsejtve lesz minden vallásban valamiképpen fontos a rituális tisztulás, a szertartásos alámerülés. Ismerünk ilyet az iszlámban, a zsidó vallásban, de a hinduknál is. Mégis mitől lesz más a keresztények szentelt vize, mint ezen vallások alámerítése? A keleti atyák szerint attól: *minden vallás fontosnak tartja a bűnbánatot, a tisztulást – de a keresztény vallás tudja kimondani, hogy Isten azt el is fogadja.* A vízkeresztben nemcsak az ember bűnbánata van benne, hanem Isten megbocsátása is. Amikor Jézus beáll a bűnösök közé, az elfogadást jelent: megragad minket, és innen visz fel.

A keresztény szentelt vízben tehát van bocsánat, tisztulás, és van dinamika is. Ősi előírás az apostoli kortól, hogy csak „élő” vízzel szabad keresztelni, azaz folyóvízzel, friss vízzel. Nem szabad a ciszternák álló vizével keresztelni: ezekben a víztározókban a víz állott, poshadt, bűdös lesz. A keresztény szentelt víz mintha a dinamikát akarná közvetíteni: az ember ne ragadjon le. Azaz: a szentvíz frissességet, dinamikát, transzcendens küldetést akar közvetíteni. Ismert pl. a keleti ikonfestészetben a szerzetesek kísértéseinek olyan ábrázolása, ahol a szerzetes meg van feszítve, és a napi kísértések nyilait kell leviselni. A bűnös kísértések nyilait szegezi rá a gonosz, s ezek egyik az akédia – az életuntság. Ez az egyik legnagyobb kísértés, talán nem is a harag vagy a bujaság, hanem az életuntság. Ez nem egyszerűen rossz kedv (ami gyorsan jön-megy), nem is

egyszerűen depresszió (annak csak a pszichológiai síkja), hanem egész élet unalma, Isten és az emberek unalma. Persze nemcsak a szerzetesek tudja ez az akédia megkísérteni, és életunalomba veszejteni, hanem minden embert. *A szentelt víz frissessége nem engedi az akédiát befészkelni a szívünkbe:* van tovább, van még minek örülni, Isten nyit majd új ablakot, minden napnak van igaz öröme, van még sansz... A szentelt víz nem hagy nyugton, nem hagy eltespedni, frissen lendít az üdvösség teljessége felé.

Amikor vizet szentelünk a templomi edényekben, akkor előre sok-sok életeseményre is gondolunk. *Mennyi jövőbeni esemény jelen van most itt, a szentelt víznél!* A vízkereszt szentelt víz eljut mindenhová: a jegygyűrűkhöz és a koporsókhöz, a kisdedekhez és a betegekhez, otthonainkba és munkahelyeinkbe, a temetőbe és a pászka-lakomára is. Ahogy Krisztus kenotikusan alászállt, hogy értünk jöjjön, úgy *a szentelt víz meghintésében folytatja jelenlétét, kenotikus közeledését minden emberi életesemény felé.* Mennyi jegyes szerelme, mennyi keresztelés, házszentelés, koporsószentelés, templomszentelés van itt most jelen ennél a szentelt víznél! Mennyi családi öröm és kereszt, mennyi ünnep és esemény, mennyi személyes és egyházi történés! Amikor a víz megáldásért imádkozunk, Isten kegyelmének jelenlétéért ebben a vízben, akkor már ezekért az emberekért is imádkozunk. Az egész közösség imádkozik már most értük! Megidézünk azokat is, akikről még nem is tudunk – de Krisztus győzelmét már tudjuk. Elővételezzük Krisztus húsvéti győzelmét, s majd ezt juttatjuk a kereszteléshez, a jegygyűrű megszenteléséhez, a temetéshez... Még nem tudjuk, milyen év vár ránk, kiket keresztelünk és temetünk, kiknek szenteljük meg a házasságát, a házát, az ikonjait – de már tudjuk Krisztus győzelmét.

A folyók megszentelésének is megvan a maga sajátossága. *A víz megszentelése valójában nem csak a vizet jelenti, hanem egyáltalán az anyagvilágot.* Ősi elképzelés szerint minden a nagy vizekből lett, a víz a materia prima, az ősananyag. Amikor megszenteljük a vizet, az egész anyagvilágot szenteljük meg. Roppant fontos ez. Az ókor filozófusok átmenetinek tartották az anyagvilágot, mert gyorsan változik. 100 éve nem volt ez a szék, s száz év múlva nem lesz. Öröknek csak az anyagtalan ideákat, az örök eszméket tartották. Nem becsülték sokra a testet, a történelmet, az anyagvilágot. A távol-keleti vallások pedig dualizmust tanítanak: a jó és a rossz, az anyag és a szellem örök küzdelmét, ahol az anyagvilágot, a testet a szellem ellenfelének tartják, melyet be kell törni, melyből ki kell szállni. A testet szinte le kell győzni, meg kell ölni, hogy a szellem élhessen. Erről szól a buddhizmus, hinduizmus: kiszabadulni a testből. Még a kereszténységbe is be tud szüremkedni egy platonizmus, egy szexuálpessimizmus, egy történelemfelejtő spiritualizmus, ami odaátra sóvárog, lenézi a testi valót, a történelmet. A kereszténységben is tud lenni egy olyan felfogás, ami az anyagvilágot és az egész élővilágot szinte csak díszletnek tartja az ember üdvösségéhez. Ám a hiteles kereszténység máshogy viszonyul a teremtet világhoz, az anyaghoz, a történelemhez: karácsonykor ugyanis Isten felveszi az emberi testet, vízkeresztkor megszenteljük az egész világot. Minden egyes görögkatolikus Liturgián elimádkozza a pap a Biblia legnagyobb mondatát: „úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta érte”. *Az a jó keresztény, aki szereti ezt a világot, ám Isten szeretetével, nem a világ gyarló szeretetével.* Nem az a jó keresztény, aki ki akar menekülni, vagy megveti a világot, hanem aki meg akarja szentelni, aki szeretni akarja. *A vízkereszt nem hagy nyugton:* ha Istennek drága ez a világ a tücsöktől az emberig, a gilisztától a fáig, akkor tartsuk mi is drágának. A materia prima megszentelése így magas rangra emeli a jelen világot, de előre vetíti a világ végét is: Krisztus nem csak az embert

menti meg és szenteli meg, hanem az egész teremtett világot. Valamiképpen az egész anyagi világot, az élővilágot és az embert is Isten a dicsőségébe vonja be. Az persze az Ő misztériuma, hogyan is történik majd mindez, de mégsem kell megvetően úgy tekintenünk az anyagi világra, hogy minden csak por és hamu. A vízszentelés ennek a pornak és hamunak az Isten általi megtisztelése.

„Ez az én szeretett Fiam” – hallatszik az Atya szózata. Amit hallunk a Jordánnál, azt az Atya örökké mondja a Fiú felé. A Jordán egyszeri eseményél valami olyat hallunk, amit az Atya örökké mond a Fiúnak. Lélegzet-visszafogva szemléljük: a történelmileg egyszeriben az örök jelenik meg – ez is epifánia. Persze az a bámulatos, hogy *ez a mondat nem csak a Fiúra vonatkozik*, hanem mindenkire, aki a Fiúban lett teremtve. Az Atyától az első különböző a Fiú, s a Fiúra való tekintettel képmására (ikonjára) teremtette a világot, így lett a világ az Atyától a „második” különböző, az Őskép képére teremtett képmás. A Fiúnak szóló szeretet így szól mindannak, amit és akit a Fiúban teremtett: a világnak és minden egyes embernek. A szeretetnek ez a vallomása, közlöje a Lélek. Ahogy a Jordán fölött lebegett, úgy lebegett a világ kezdetén a teremtés felett, és *úgy lebeg ma is* fölöttünk. Így az egész világ és mindenki szerethető, mert valaki, az Atya szeretetre méltónak találja. Könnyebb azt szeretni, amit már valaki szeret. Ez messze az érdem, a pszichológia síkja fölött van, ez a transzcendens alap, örök ok, ami miatt minden és mindenki szeretetre méltó. Nagy örömhír ez különösen annak, aki nem érzi magát szeretve, aki saját magát nem szereti, aki nem tudja a világot szeretni. Előbb van a Fiúra és a benne a világra kimondott atyai szeretet – s ezt követi, utánozza, ebbe ágyazódik bele az emberi szeretet. *A vízszentelés a világra kimondott atyai szeretet megjelenítése.* A vízszentelés nem egyszerűen Isten leereszkedését mutatja, aki a Jordánba szállt, hanem *a világ felemelését* is az örök agapéba.

A vízszentelés az egész kozmosz megszentelése. Többnyire a Liturgia után, *az Eucharisziától megüink vizet szentelni.* Előbb látjuk az anyagvilág legeredetibb hivatását: a kenyér és a bor Isten és az ember szeretetkapcsolatába felemeltetett. Isten nem légnemű szeretettel szeret, hanem keresett olyan anyagi hidat, tolmácsot, amin keresztül szeretetét maradandóan kifejezi felénk: ez a Fű megtestesülése, majd a kenyér és a bor. A Liturgián az egész kozmosz beteljesedését látjuk: az anyagvilág hivatása az agapé közvetítése. Onnan indulunk vizet, anyagot, teremtést szentelni. Az anyagvilág hivatása, hogy a szeretetet fejezze ki: a kozmosz a Liturgiára teremtett, Isten dicsőítésére. Ezt teszik azóta is a csillagok és a virágok. Ám az ember dimenziójában is az anyagvilág erre nyer hivatást: fejezzük ki testünkkel is az Isten iránti szeretetünket, vessünk keresztet, vegyük magunkhoz az Eucharisziát. S fejezzük ki embertársaink felé is anyagvilág közvetítésével a szeretetet: kézfogással, csókkal, sóttal, ebéddel, pénzzel, munkával. Az anyagvilágot nem azért kaptuk, hogy otthonosan befészkeljük magunkat (polgári jólét, kényelem), vagy embertelenül leigázzuk (környezetvédelem), az anyagvilágot az agapéra, liturgiára kaptuk. Előbb szemlélni az Eucharisziát az oltáron, aztán vizet szentelni. Előbb Isten agapéja, aztán az emberi szeretet.

Ahogy a Lélek lebeg a víz és Krisztus felett, megidézi a teremtést. A Teremtés könyve azt írja: Isten Lelke lebegett a vizek felett, Isten szeretete lebegett a vizek felett, s aztán indul el a teremtés. Isten nem a semmiből teremt egyszerűen, hanem a szeretetből teremt. „Kezdetben Isten szeretete lebegett a vizek fölött, s aztán indult el a teremtés” – így is kezdhethetnénk a Teremtés könyvét. Nem arról van szó, hogy előbb van léte valaminek, amit aztán megszeret Isten, hanem kezdetben a szeretet van, s ennek perspektívájába teremtetik minden. A szeretet

nem a létehez adódik utólag, hanem megelőzi a létet. Ez az első teremtés sebet kapott, és most újra látjuk a Lelket a vizek fölött, Krisztus fölött. *Mintha egy új teremtés kezdődne el.* Eszünkbe jut a karácsonyi csillag fénye, ami az Atyától ered és megáll a Fiú fölött. Mintha a teremtéskor mondott parancsot („legyen világosság!”) a betlehemi csillaggal az Atya újra mondaná: „Legyen újra világosság”. A vízkereszti Lélekkel is mintha újra indulna a teremtés: s ez Krisztusban történik. A keleti atyák úgy mondják: hasonló lesz hozzánk, hogy önmagához tegyen hasonlónak minket.

CSAK PÁPOKNAK

Nem sok alázat kell annak felismeréséhez, hogy mennyire méltatlanok vagyunk a papságra. Az alázat őszinte szikrája is elég ahhoz, hogy belássuk: olykor sokkal szentebb emberek ülnek a padokban, mint mi vagyunk. Vannak, akik képesek nagyobb szívvvel szeretni, mint mi. Vannak, akiken az evangélium jó kedve, isteni optimizmusa szebben ragyog, mint a mi arcunkon. Vannak, akik olyan keresztek hordoznak tiszteletre méltó hittel, melyek alatt mi könnyen összeomlanánk. Vannak a papok között is olyanok, akik sokkal szentebben élik meg hivatásukat. S mindenekelőtt a bűneinket, titkos rendetlenségünket belülről látva nem nehéz belátni: mennyire méltatlanok is vagyunk arra, hogy kezünkbe vegyük az Eucharisziát, hogy mi szolgáltassunk ki szentségeket tőlünk szentebbeknek. Nem sok alázat kell ahhoz, hogy az oltártól egy lépést hátrébb lépünk.

Ám sokkal nagyobb alázat kell ahhoz, hogy mégis ott maradjunk. Nagyobb alázat kell ahhoz, hogy bűneinkkel küszködve mégis papok maradjunk, hogy méltatlanságunk tudatában mégis a szentségeknek éljünk. A „mégis maradáshoz” sokkal nagyobb alázat kell. Ahhoz kell a nagyobb alázat, hogy Krisztus az egyetlen főpap: nem a mi papságunkat gyakoroljuk és adjuk – s ha nem is tudunk perfeket papjai lenni, ha olykor jól esik nemcsak egy, hanem két lépést is fizikailag hátrébb lépni az oltártól – mégse menjünk el.

Persze nem önmagunktól merhetjük vállalni ezt a nagyobb alázatot, hanem Keresztelő János nyomán, aki alázatosan visszatartotta volna a kezét, ám maga Krisztus bízta: „Hallom az alázatos vallomáson, bűnbánaton – de folytasd!” Bár egzisztenciálisan mélyen meg tudjuk érteni Keresztelő János remegő kezét, meg kell hallanunk az ezt felülmúló isteni biztatást is.

